

TÜRKİYE'DE GENÇLİK YAZINININ İNŞA BOYUTU¹

THE CONSTRUCTION DIMENSION OF YOUTH LITERATURE IN TÜRKİYE

Serap YOLCU YAVUZ*

Geliş Tarihi: 13.03.2024
(Received)

Kabul Tarihi: 18.04.2024
(Accepted)

ÖZ: Stefan Zweig, Macellan adlı yaşam öyküsünde kitap yazmanın sebeplerini anlatırken “bazen merak, insanı yazmaya iter” demektedir. Türkiye’de de gençlik üzerine akademik merakın sebep olduğu pek çok eserle karşılaşmaktadır. Bu yüzden Türkiye’de gençlik, yazın boyutuyla pek çok disiplin tarafından incelenmiştir. Yazın çeşitliliği psikolojiden sosyolojiye, biyolojiden siyaset bilimine varıncaya değin çeşitlilik göstermektedir. Eserlerin neredeyse tamamında dikkat çeken husus gençliğin, verili bir kavram olarak kabul edilmesidir. Bu durumda, incelenen kitaplarda kavramsal olarak gençlik tartışmasına neredeyse hiç rastlanılmamaktadır. Siyaset bilimi içinde değerlendirilebilecek çalışmalarda yazının ortak özelliği ise özne olarak gençlik inşasıdır. Gençlik yazını özne boyutuyla değerlendirildiğinde 1930-1960, 1960-1980, 1980-2010 yılları arasında farklı biçimde inşa verileri ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da gençlik özneli kitapların inşa üzerine geliştirdikleri söylem analiz edilmeye çalışılmıştır. Ancak çalışmada, özne olarak inşanın izlenebildiği yayımlar incelenirken bunun dışında kalan örneğin tıp ya da biyoloji gibi alan dışı çalışmalar dışarıda bırakılmıştır. Özne olarak gençlik denildiğinde kavram, a priori olarak değil de özne iktidar ilişkileri ekseninde değerlendirilmiştir. Böylelikle gençliğin iktidar ekseninde özne olarak tanımlanma süreci değerlendirilerek beklentiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Literatür, Özne, Siyasal İktidar.

ABSTRACT: In his memoir Magellan, Stefan Zweig, while explaining the reasons for writing a book, states that "sometimes curiosity drives one to write". In Türkiye, too, there are many works on youth that are caused by academic curiosity. Therefore, youth in Türkiye has been analyzed by many disciplines in terms of literature. The diversity of literature ranges from psychology to sociology, biology to political science. What is striking in almost all of the works is that youth is accepted as a given concept. In this case, there is almost no conceptual discussion of youth in the books analyzed. The common feature of the literature in studies that can be evaluated within political science is the construction of youth as a subject. When the youth literature is evaluated in terms of the subject dimension, it reveals different construction data between 1930-1960, 1960-1980 and 1980-2010. In this study, we

¹ Bu çalışma “Türkiye’de Gençliğin Politik Özneleştirilmesinde Literatür Değerlendirmesi” adlı özeti yayımlanan bildirinin gözden geçirilerek geliştirilmiş halidir. Bkz. 6. International Conference of Political Economy: New Socioeconomic Perspectives, Social Movements, Actors - ICOPEC 2014 25-26 September 2014, Kocaeli / Türkiye.

*Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, serapyolcu@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9957-2022.

OPEN ACCESS

© Copyright 2024 Yolcu Yavuz

have tried to analyze the discourse on construction developed by books with youth as the subject. However, this study analyzes publications in which construction as a subject can be traced, while excluding studies outside the field, such as medicine or biology. When it comes to youth as a subject, the concept is evaluated not a priori but on the axis of subject-power relations. In this way, the process of defining youth as a subject on the axis of power was evaluated and expectations were tried to be revealed.

Key Words: Youth, Literature, Subject, Political Power.

EXTENDED ABSTRACT

When evaluating the youth literature in Türkiye, studies are categorized chronologically as 1930-1960, 1960-1980 and 1980-2000. One of the reasons for this periodization is that these periods coincide with important turning points in the history of Türkiye. The 1930s marked a period in which nation-building was clearly visible with the Kemalist revolutions. The 1960s are marked by the pains of determining "new" principles after the first coup d'état in the history of the Republic. For this reason, the literature develops in terms of definition rather than construction. Between 1960 and 1980, the organized youth both in Türkiye and in the world draws attention with their actions. For this reason, not only in Türkiye but also in international literature, there is an increase in publications on youth. The 1980 coup d'état, which can perhaps be considered the most violent in the history of the Republic, reveals that political elites realized the potential power of the youth and sought to use it to their advantage. After the 1990s, this potential will lead to the prioritization of youth policies in the economic sphere.

In the youth literature of the early Republican period, it is quite striking that the youth are called "missionaries of the Republic". As "missionaries of the Republic", youth are expected to internalize and spread the values whose boundaries are determined by Kemalism. Another issue that stands out in the same period is the ideal of Westernization. In fact, Westernization and Kemalism are evaluated in parallel. Between 1960-1980, there was an activist youth movement defined by the 1968 generation. In this direction, studies have been conducted in the youth literature on the comparison of youth movements in Türkiye with examples from around the world. However, it is seen that the leftist political tradition dominates in these studies. Another issue in the publications of the period was the differences between the village and the city and the problem of squatter settlements in the cities. While the village issue was limited to those living in the villages during the early Republican period, after 1960, it reached dimensions that included the cities as well. The main reason for this is the fact that slums started in big cities after 1960. The slum issue paved the way for sociological youth research in the following periods. Especially the actions of organized youth between 1960-1980 constitute the starting point of such studies. In the post-1980 period, while the youth is intended to be constructed in line with the expectation of power, the literary dimension is developed in line with this purpose and standards are set in the writings on youth. In other words, "new" principles are set after 1980. Once the standards have been set by the government, it becomes easier to identify and clamp down on those who deviate from them. Therefore, in line with the fashion of the period, publications mostly consist of quantitative research based on surveys. In line with this data, statistics are made and the limits of normality are drawn. In post-1980 publications, public institutions such as

the Ministry of Sports, the Ministry of National Education and the State Planning Organization take a much more active role. In this respect, 1985 was even declared the "Year of Youth". In the 1990s, youth, which represented a considerable proportion of the country's population, came to the forefront as an economic asset. As a social segment in the most active period of its life, youth is both guided and evaluated as a product through events such as career days. As the 2000s began, the youth literature, which had previously been dominated by the leftist political tradition, began to diversify. In this direction, publications with a youth focus, in which the right-wing political tradition, including Islamist thought, is represented, also attract attention. On the other hand, the youth literature that developed after the "Gezi Events" that took place on May 28, 2013 corresponds to a new process. In fact, there has been an increase in youth-oriented publications as never before. Now, critical thinking also finds its place in publications. Therefore, the post-2013 youth literature is of a scope to constitute an article on its own. Therefore, this study does not evaluate youth literature in terms of the "Gezi Events". The aim of this article is to define and understand youth movements in Türkiye. In addition to the parallels or contrasts in the aforementioned periods of literature, it will be tried to reveal from which perspective the youth is evaluated as a data that is being constructed.

1. GİRİŞ: GENÇLİĞİN ÖZNE SORUNSALI

Modernleşmeyle beraber sosyal disiplinlerin en önemli arayışı "özne"dir. Aklın merkeze alınması, tanrı merkezli özne anlayışını bütünüyle sarsmış ve yeni özne arayışlarına sebep olmuştur. Bu durumda modernleşme süreci bir anlamda özne arayışında önemli kırılmalara yol açmış, daha önce özne olarak tanımlanan kavramlar bu niteliğini kaybederken yeni özneler belirlemiştir. Özne olarak gençlik, ulusçuluk yüzyılı biçiminde nitelenen 19. yüzyılda yükselen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. 19. Yüzyıl gibi geç bir dönemde ortaya çıkışının sebebini ise değişen eğitim politikalarında aramak gerekmektedir. Bu anlamda asıl belirleyici Sanayi Devrimi'dir. Sanayi Devrimi eğitimi iş gücü ihtiyacı doğurunca eğitim süreci uzamak durumunda kalmıştır. Bunun sonucunda ise gençlik belirgin hale gelmiştir.² Ardından Fransız Devrimi sonrası yaşanan toplumsal olayların neredeyse tamamı gençlik hareketi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Buradan anlaşıldığı üzere özne olarak gençlik, modern bir kurgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde temelde çocukluk ile yetişkinlik arası bir kategori olarak kabul edilen gençlik, kavramsal açıdan toplumdan topluma, disiplinden disipline hatta farklı zaman dilimlerinde değişiklik göstermektedir. Ortak oldukları tek nokta ise kavramın yaşla ilintili açıklanmasıdır. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu döneminde önemli gençlik hareketlerinden biri olan Jön Türklerin en önemli isimlerinden Abdullah Cevdet, 1889'da dört arkadaşı ile birlikte İttihad-i Osmânî Cemiyeti'ni kurduğunda henüz yirmi yaşındadır. Aynı yılda diğer kurucular; Mehmed Reşid 18,

² Gençlik, kavram tartışmaları ve politik özne konumu için bkz. Serap YOLCU YAVUZ, *Cumhuriyet Misyonerleri*, VakıfBank Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

İshak Sukuti 21, İbrahim Temo ise 24 yaşındadır. Liste daha da uzatılabilir ama özetle ortalama olarak yirmili yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yine de baştan söylemek gerekirse 19. yüzyıl gençlik hareketleri, günümüzün biyolojik anlamda genç tanımlaması içine sokulamamaktadır. Önemli olan, kavramın sosyal yapı olarak nasıl tanımlandığıdır. Dolayısıyla aslında gençliğin özne olarak kabul edilmesi bizi, onun bir sosyal yapı olarak değerlendirildiği tartışmasına götürmektedir. Gençlik sosyal yapı çerçevesinde değerlendirildiğinde ise artık biyolojik olarak belli yaş diliminde tanımlanmasının bir önemi kalmamaktadır. Artık gençliğin toplum içinde algılanışı önem kazanmaktadır. Gençlik bir kültürel olgu olarak değer kazanmaktadır. Zaten gençlik tanımı yapılırken kavramın topluma, disipline yahut döneme bağlı olarak değişkenlik göstermesi de bunu ortaya koymaktadır. Sonuçta gençlik, ona atfedilenler etrafında şekillenen bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Öyleyse gençlik, zamana ve mekâna göre değişebilen bir kavramdır. Böylelikle kavram, iktidar tarafından özneleştirilirken toplum içindeki beklentilere göre konumlandırılabilen ve bu konuma göre inşa edilebilmektedir. Tüm bunların sonucunda ise dönemin koşullarına uygun bir gençlik görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Ya da en azından siyasal elitler tarafından bu görüntüye ulaşmak amaçlanmaktadır.

Türkiye’de gençlik inşası üzerine yapılan çalışmalar, dönüşüm ile hedeflenen gençliğin ne olduğunu ortaya koymaktan uzaktır. Yani gençlik, özne olarak inşa edilmek istenen bir veri olarak kabul edilirken özelliklerinin nasıl olması gerektiği genellikle muğlak bırakılmakta ve böylelikle siyasal iktidarlara hareket serbestisi sağlamaktadır. Literatür araştırması yapılırken de öznesi gençlik olan çalışmalarda tanımlama biyolojik olarak gençlik üzerinden yapılmaktadır. Doğrudan kavram üzerinden eleştirel çalışmalara -en azından bu makalenin konusunu oluşturan dönemde- rastlanılmamaktadır.

2. TÜRKİYE’DE GENÇLİK YAZINI

Türkiye’de gençlik üzerine kaleme alınan kitaplar genel olarak değerlendirildiğinde kabaca üç dönemde toplanabilmektedir. Erken Cumhuriyet dönemi ile başlayarak ilk askeri müdahaleye kadar devam eden 1930-1960 arası dönem. Hem dünyada hem de Türkiye’de eylemli gençliğin ön plana çıktığı 1960-1980 arası dönem. Son olarak 1980 darbesiyle başlayan inşanın sonuçlarının da görülebildiği 2010’a kadar uzanan dönem. Bu bölümde de dönemler hem kendi içerisinde hem de karşılaştırmalı olarak gençlik yazını açısından değerlendirilecektir.

2.1. 1930-1960 Arası “Cumhuriyet Misyonerleri” Fikri Etrafında Geliştirilen Gençlik Yazını

Cumhuriyetin erken yıllarında gençlik yazını, dünya örnekleriyle karşılaştırmalı biçimde incelenerek Türkiye’nin mevcut durumunun çözümlemesi

üzerine kurulmuştur. Gençliğin politik özne olarak incelenmesinin sebebiyse, yeni kurulan devletin yeni ilkelerini yaygınlaştırma isteğidir. Bu durum Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de inşa sürecinden kaynaklanan bir kargaşa durumundan kaynaklanmaktadır. Kaostan kurtuluşun ana aktörü olarak gençlik yazını, tanımlama faaliyeti üzerinden inşaya yönelmiştir. Çünkü istenen “makbul vatandaşlar” olarak gençlik, ülkenin değişim ve devamlılığında itici güç olarak görülmektedir. Zaten siyasal elitler tarafından gençliğin tercih edilme nedeni, geçmiş değerlerle tanışmamış bir kuşak olmasına dayandırılmaktadır.

Türkiye siyasi tarihinde gençliğin doğrudan merkeze alınarak incelendiği ilk kitap, Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) tarafından yayınlanan *Gençlik Var*’dır. Hemen Kitabın girişinde yer alan “Gençlik Marşı” yeni cumhuriyetin kuruluşunda gençlere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır:

“Bizler, büyük yarına doğru yükselen günüz; Karanlıkları yırtan bir şimşektir türkümüz. Tunç adımlarımıza bütün uzaklar yakın; Gelişimiz bir akın, gidişimiz bir akın!... / Yüce kaleler gibi yükseliyor her omuz, Hep birden kükreyerek ülküye gidiyoruz. Hey arkadaş!... durma koş, eski devrilsin yere, Biz çelik tabyalardan gideceğiz mahşere!... / Şarkımızı, hür doğan babayiğitler anlar, Böyle merdce savaşı birlikte yağuranlar; Durğunluk bizde durmaz, akış bizimle başlar Işık gibi, ses gibi yürüyün arkadaşlar!...”

MTTB üyelerinin³ kısa makalelerinden derlenen kitapta, Kemalist devrimlerin yerleşmesi noktasında gençlerin kendilerini sorumlu hissedip “göreve hazır” oldukları vurgusu açıkça izlenmektedir. Bu noktada; “*Vazife derinleşir bitmez, yeniden başlar!*”, “*Ben, sen yokuz; biz varız!*” biçimindeki ifadeler dikkat çekmektedir. Diğer taraftan yazılarda, Erken Cumhuriyet döneminin önemli gündemlerinden biri olan Batılılaşma idealinde “köylülüğün” engel olarak görüldüğü, bu engeli aşmada da gençlerden önemli vazifeler üstlenmelerinin beklendiği anlaşılmaktadır: “*Köy, bizi bekliyor! Köy Türk gençliğini bekliyor!*” ifadesi oldukça çarpıcıdır (MTTB, 1935).

Dönemin bir diğer yayını Kültür Bakanlığı Milli Seferberlik Direktörü Kadri Yaman’ın, *Yurt Müdafasında Türk Gençliği* başlıklı çalışmasıdır. Kitabında Yaman, Cumhuriyet’in belirlediği ana ilkeler doğrultusunda gençlikten beklenenleri sıralamakta ve diğer ülke gençlikleri hakkında örnekler vermektedir. Politik özne olarak belirlenen gençlik ise özellikle vatan savunmasındaki rolü dolayısıyla önemsenmektedir (Yaman, 1938).

1941 yılında A. Nurullah Barıman’ın *Büyük Türkiye’de Gençlik Teşkilatı* başlıklı kitabında gençlik, teşkilatlanma boyutuyla konu edilmiştir. İzcilik benzeri

³ Yazarlar: Rüknettin Fethi Olcaytu, İsmail Hakkı, Tunçer, Suat Hüsnü, Reşat Pusat, Hüsamettin Bozok, Tahsin Tola, Ziyaettin Ahmet, Hikmet Celil Erkul, Namık Kaşif, ve Cem’dir.

faşizan semboller içeren gençlik teşkilatının önemi üzerinde durulan kitabın sloganı: “Yükselmek isteyen her budun gençliğe önem verir”dir (Barıman, 1941).

General Pertev Demirhan’ın 1939 yılında *Oğlum Ömer İlhana Öğütlerim* adıyla çıkardığı kitap, 1942 yılında askeri lise gençliğini hedefleyen *Türk Çocuğuna Öğütlerim* (Demirhan, 1942), 1962 yılındaysa *Türk Çocuğuna ve Türk Gencine Öğütlerim* başlığıyla yeniden yayınlanmıştır. Dolayısıyla askeri okul öğrencilerine ithafen yazılmış kitap üzerinden tüm gençlik hedeflenmektedir. Kitapta, gençlik inşasına yönelik ilkeler Erken Cumhuriyet dönemi gençlik beklentisiyle tamamen uyumludur. Bu durumda gençlikten özellikle; milliyetçi, laik, inkılâpçı, devletçi, halkçı gibi genel ilkeler yanında çalışkan, dürüst, ahlaklı, vicdanlı, faziletli, terbiyeli, sağlıklı ve itaatkâr olmasının beklendiği anlaşılmaktadır (Demirhan, 1962). Basri Üzel’in 1946 yılında yayınlanan *Genç Nesille Konuşmalarım* başlıklı eseri de Pertev Demirhan’ın kitabıyla aynı niteliği taşımaktadır. Bu eserde de inşa boyutuyla gençlere, Erken Cumhuriyet dönemi gençlik beklentisine uygun karakter özellikleri öğütlenmektedir (Uzel, 1946). 1949 yılında Ali Fuad Başgöl tarafından kaleme alınan *Gençlerle Başbaşa*⁴ başlıklı kitapta da gençlerin kişilik özellikleri temelde Kemalist inkılap ilkeleri sayılmadan tarif edilmektedir. Başgil, kitabında gençlerde karakter terbiyesi ile istenen özelliklere ulaşılabileceğini iddia etmektedir (Başgil, 1949). Dolayısıyla gençlikte inşa sürecinin uygulanabilir bir yöntem olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

1930-60 arası yayınlanan gençlik özneli kitaplarda genel olarak yapılan, Batılı gençlik görünümleri üzerinden Türkiye gençliğinin durum tespitidir. Batılı örneklerin ölçüt olarak sunulması, politik özne inşasında en önemli kıstasın Batılılaşma olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Örneğin Yaman, bunu Batılı gençlerin vatan savunması görünümüleri, Barıman ise izcilik teşkilatları üzerinden yapmaktadır. Diğer taraftan sürecin II. Dünya Savaşı dönemine denk düşmesi, yazında askeri vurguyla dikkat çekmektedir. Ancak gençliğin savunmadaki rolü, sadece askeri kurguyla değerlendirilmemektedir. Yayınlarda gençlikten askeri savunma yanında yeni ilkeleri koruyucu ve taşıyıcı anlamda da Cumhuriyet değerlerine sahip çıkmasının beklendiği anlaşılmaktadır.

2.2. 1960-1980 Gençlik Yazını: “Neler İstiyorlar?”

1960 ile başlayan ikinci yazın dönemi ise önceki süreci reddetmeyen ancak ondan farklılaşan bir sürece işaret etmektedir. Bu dönem yazını, 1960’larda dünyada yükselişe geçen gençlik hareketlerinin Türkiye yansımaları etkilemiştir. Artan gençlik eylemlerinin etkisiyle, gençlik üzerine yapılan toplantı, araştırma ve yayın sayısı hızla artmıştır. Çalışmalarda, gençlik sosyolojisi⁵ üzerine yazılan

⁴ Aynı eser 2006 yılında Yağmur Yayınevi tarafından tekrar basılmıştır.

⁵ Türkiye’de gençlik sosyolojisi üzerine yapılan çalışmaların genel değerlendirmesi için bkz. Mahmut Tezcan, *Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları*, Ankara, Ankara

kitapların ise açık bir ağırlığı vardır. Kitapların ortak özelliği, gençleri harekete geçiren faktörleri ve içinde bulunduğu koşulları ortaya çıkarmaktır. Dolayısıyla yazında, inşadan çok tanıma ve tanımlama sürecine odaklanıldığı anlaşılmaktadır.

Dönemin ilk yayını olan 1960'da Ayten Dinçer tarafından çevrilen *Dünya Gençliği ve Türkiye*⁶ başlıklı çalışma, sosyolojik perspektif sunmasa da Türkiye'nin bu yıllardaki gençlik beklentisini ortaya koymak bakımından önemlidir. Kitapta Komünizm ve komünist gençlik hareketleri, "iğrenç" şeklinde nitelenmekte ve komünist hassasiyetlerle eylem yapan gençlerin kandırıldığı savı işlenmektedir (Apeland, 1960).

Nermin Abadan Unat'ın *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri* adlı kitabında, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi ile Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin İdari İlimler Fakültesi'nden toplam 426 kişiye uygulanan anket çalışmasıyla, temelde boş zamanın tanımına odaklanılarak üniversite gençlerinin boş zaman meşguliyetleri üzerinden bir çözümlene yapılmaktadır. Kitapta, "serbest zaman faaliyetleri ile sosyal ve toplumu şekillendiren diğer faktörler arasında sıkı bir münasebet" kurulmaktadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin boş zaman faaliyetleri üzerinden Kemalist Cumhuriyet'in erken dönem politik inşasında kullanılan Batılılaşma idealinde gençlerin konumu ortaya konulmak istenmektedir. Sonuçta ise üniversite gençliğinin, Batılılaşma idealinde önemli irade sergilediği, ancak bu iradenin siyasal elitler tarafından bir takım olanaklar sunulmasıyla desteklenmesi gerektiği önerisi dile getirilmektedir (Unat, 1961). Benzer biçimde 1967 yılında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan, *Kurum Yurtlarında Barınan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anketi Sonuçları* başlıklı çalışma da üniversite öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine odaklanmaktadır. Kitap, 1965 yılı Mayıs ayında İstanbul, İzmir, Erzurum ve Trabzon illerindeki yurt öğrencileriyle yapılan anket sonuçlarına dayanmaktadır. Anket sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını, sinema ve tiyatroya gitmek, kitap okumak, konferans ve kültür faaliyetlerine katılmak yanında yurt kantin ve lokallerinde değerlendirdiği söylenerek, bu türden faaliyetlerde yurt yönetimleri daha hassa çalışmaya davet edilmektedir. Araştırmaların her ikisi de, bir taraftan gençlerin kişilik özelliklerini

Üniversitesi Basımevi, 1997; Mahmut Tezcan, *Türk Sosyoloji Bibliyografyası 1928-1968*, Ankara, Başnur Matbaası, 1969; Ömer Miraç Yaman, "Türkiye'de Gençlik Sosyolojisi Çalışmalarına Dair Bibliyografik Bir Değerlendirme", *Alternatif Politika*, Cilt 5, Sayı 2, Eylül 2013, ss. 114-138.

⁶ Bu eserle paralel değerlendirilebilecek 1969'da New York State Üniversitesi öğretim üyesi Richard Cornel'in *Komünizm ve Gençlik* başlıklı akademik çalışması da komünizmi gençliği kendi amaçları doğrultusunda sömürmesi bakımından değerlendirmektedir. Bkz. Richard Cornel, *Komünizm ve Gençlik*, İstanbul, Hüsnütabiat Matbaası, 1969.

boş zaman faaliyetleri üzerinden tanımlama işlevi görürken diğer taraftan boş zamanın iktidar tarafından denetlenmesinin yolunu açmaktadır (Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, 1967). Boş zamanın siyasal iktidar tarafından denetime tabi tutulmasının önemi ise özellikle 1980 sonrası dönemde ortaya çıkacaktır.

1963 yılında, Birinci Afşın Sançar Yazı Müsabakası'nda derece alan yazılar *Türk Gençliği Nasıl Olmalıdır?* başlıklı kitapta toplanmıştır (1963). Makaleler genellikle Türk milliyetçiliğini öven, komünizm karşıtı, Müslümanlık vurguludur. 1965 yılında Kabataş Erkek Lisesi felsefe öğretmeni Necmi Omaçer'in kaleme aldığı *Türk Gencine Armağan Öğütler* adlı kitapta gençlere verilen nasihatler de, yazı müsabakasında derece alan makalelerle benzer özellikler sergilemektedir (Omaçer, 1965). 1965 yılında tümgeneral Faruk Güventürk tarafından yazılan *Önder ve Gençlik* adlı kitapta gençlik geleceğin önder olma potansiyeliyle değerlendirilmektedir. Dünyada izlenen önderler arasından Mustafa Kemal'in özellikleri gençlere örnek olarak sunulmaktadır. Bu durumda kitapta gençlerin karakter özellikleri, Kemalist değerlerle çizilmektedir (Güventürk, 1965).

1966'da Hamide Topçuoğlu'nun *Neleri Öğrenmek İstiyorlar* adlı kitabında, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri, Temel Bilimler ve diğer yüksekokullarının "Sosyoloji" dersi öğrencileri, "neleri öğrenmek istedikleri" sorusuna "açık soru kâğıtlarına" verdikleri cevaplar üzerinden değerlendirilmiştir. Topçuoğlu, gençlere beklentilerini kendi ifadeleriyle açıklayabilme olanağının sunulmasıyla, isteklerinin daha anlaşılır hale geldiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin sırayla: "Genel Kalkınma Problemi", "Ekonomi ve Sosyal Politika Sorunları", "İç ve Dış Siyaset", "Devlet Rejimleri ve Siyasal Cereyanlar", "Köy ve Toplum Kalkınması" üzerinde durduğu sonucuna gidilmiştir (Topçuoğlu, 1966). Çalışmada, Nermin Abadan Unat'ın araştırması benzeri, bir üniversite gençlik profili tanımlama gayesi güdülmektedir.

1966 yılında Özer Özankaya'nın yazdığı *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri* başlıklı kitapta ise Ankara Üniversitesi öğrencilerinin siyasal kültürü konu edilmektedir. Gençliğin özne olarak seçilmesinin nedeni, onların "siyasal hayatta oynadıkları aktif rol ve yakın geleceğin yöneticisi olma" potansiyelleri olarak gösterilmiştir. Kitapta, "bir siyasal düzenin istikrarı ve iyi işleme"nin yöntemi, gençlerin siyasal sürece doğrudan katılmalarıyla mümkün görülmektedir. Gençlik, toplumsal dönüşümün kilit faktörü olarak tanımlanmakta ve önceki dönem yazınında olduğu gibi toplumsal değişimin en önemli özneleri biçiminde değerlendirilmektedir. Öğrencilerle yapılan anketlere dayandırılan çalışmada gençler, genellikle kendilerini "sol eğilimli" olarak nitelerken eşit oy ilkesine karşı çıkmaktadırlar. Bu durum kitapta, sol eğilimli olma ile demokratiklik arası ilişki açısından değerlendirilmektedir (Özenkaya, 1966). Ancak "geleceğin potansiyel

yöneticisi” olarak değerlendirilen sol eğilimli gençlerin eşit oy ilkesine karşı çıkışlarıyla öne çıkarılması oldukça ilginçtir.

1967 yılında Mehmed Kemal tarafından yazılan *Acılı Kuşak* isimli kitapta da, 1950-1960 arası dönemde kendini sol eğilimli olarak gören ama aslında siyasal demokrasi peşinde olan dönemin gençlerinin “polis devleti” tarafından “fişlenerek” nasıl dışlandığını ve ötekileştirildiğini kendi deneyimleri üzerinden tartışmaktadır (Kemal, 1967).

1967 yılında Cavit Orhan Tütengil, *Köy Sorunu ve Gençlik* başlıklı bir kitap yayımlamıştır. Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı’nın (TMGT) 22 Ocak 1966 tarihli toplantısında Tütengil’in konuşmasından oluşan kitapta gençlik, şehir standartlarının çok gerisinde yaşam koşullarıyla mücadele etmek durumundaki köy yaşantısını “standart” değerlere taşımakla görevlendirilmektedir (Tütengil, 1967). Kitapta geniş -yani yaşa göre değil de zihniyet anlayışına göre yapılan- gençlik tanımı mevcuttur. Gençlik geniş biçimde tanımlanarak da neredeyse toplumdaki bütün kesimler “köy sorunu”nun çözümünde görevlendirilebilmektedir. Bu noktada 1960’larda da gençlik kurgusunun Erken Cumhuriyet döneminden fazla uzaklaşmadığı anlaşılmaktadır.

1968’de Ali Faik Cihan’ın *Gençlik İçin Strateji ve Taktik* başlıklı çalışmasında gençler, sosyalist perspektifle değerlendirilmekte ve asıl amaçlarının “emekçi sınıfların iktidarı”nı sağlamak olması gerektiği vurgulanmaktadır (Cihan, 1968). 1968’de Fatma Varış’ın *Ergenin Gelişimine Katkı Yapan Kültürel Faktörler* adlı çalışmasında gençlik, “bedenin ve zihnin güçlü, muhayyelenin geniş, macera hevesinin fazla ve idealizmin yüksek dozda olduğu” yaş grubu olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik çağı ise kültür ile birey arası ilişkinin anlam kazandığı yıllar olarak görülmektedir. Ergenin tercih edilme sebebi, toplumsal değişimde en önemli özne olarak gençliğin görülmesine dayandırılmaktadır. Anket verileriyle desteklenen kitapta gençlerin; sosyal, kültürel, politik ve ekonomik yönelimi çift taraflı olarak değerlendirilmektedir. Yani bir taraftan bu değerler, içinde yaşadığı toplum tarafından belirlenirken diğer taraftan gençlerin toplumu değiştirme gücüne sahip olma potansiyellerinin altı çizilmektedir. Dolayısıyla eğitim yoluyla öncelikle gençlerde sonra toplumun genelinde istenen kültürel değerlere ulaşılabilceği iddia edilmektedir (Varış, 1968). 1969 yılında Şule Yüksel Şenler’in *Gençliğin Izdırabı* başlıklı çalışması, muhafazakâr bakış açısıyla zamane gençliğini deforme biçimde tanımlayarak gençlik meselelerini yorumlamaktadır (Şenler, 1969).

1969’da Muammer Taylak’ın *Öğrenci Hareketleri* adlı kitabında, Osmanlı İmparatorluğu döneminden 27 Mayıs 1960 ihtilaline kadar yaşanan küçük ya da büyük ölçekli bütün gençlik hareketleri kronolojik olarak anlatılmaktadır. Taylak, kitabını “bugünün gençliğini iyi tanıyabilmek için” geçmiş gençlik hareketlerinin değerlendirilmesi gereği üzerine kaleme aldığını ifade etmektedir (Taylak, 1969a). Bu durumda tanımlama faaliyeti, geçmiş öğrenci hareketleri üzerinden kurulmaya

çalışılan genellemelerle yapıldığı anlaşılmaktadır. Taylak'ın bir diğer eseri olan *Saltanat, 2. Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri*'nde de benzer bir yazın söz konusudur (Taylak, 1969b).

1970'li yıllara gelindiğinde gençlik yazını, yaşanan öğrenci hareketleri nedeniyle araştırmalara politik boyutun da katılmasını gerekli kılmıştır. Örneğin 1970'de İsmet Giritli'nin *Gençlik Hareketleri ve Ötesi* kitabında gençlik eylemleri, öğrenci hareketleri ile özdeş tutulup, sağ ve sol siyasi geleneğe göre ikiye ayrılarak açıklanmaya çalışılmaktadır. Öğrenci hareketleri, sol literatüre göre “Yeni Proletarya”, sağ literatüre göre de “komando” olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’de “Milli Demokratik Devrim” ise dünyadaki Che Guavera ya da Ho Chi Minh gibi var olan düzenin değişmesini amaçlayan sol literatür içerisinde görülmekte ve “devrimci” hareketler olarak değerlendirilmektedir. “Komando”lar ise tersine statükonun koruyucusu olarak görülmektedir (Giritli, 1970).

Özcan Köknel'in, 1970 yılı *Türk Toplumunda Bugünün Gençliği* (Köknel, 1970) adlı kitabı 1979'da birtakım eklemelerle birlikte *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları* adıyla yeniden yayınlanmıştır. Kitapta Köknel, gençliğin sosyolojik, hukuksal ve nüfus bileşeni açısından tanımını verdikten sonra genel olarak sorunlarına odaklanmıştır. Ayrıca 1970'li yıllarda Türkiye’de yaşayan gençlere anayasal haklar çerçevesinde sunulan imkânlar ve onların bunlara ulaşmada karşılaştığı engellere odaklanılarak, gençlik sorunlarının çözümüyle ilgili bir takım önerilerde bulunmuştur (Köknel, 1981). 1971 yılında Devlet Planlama Teşkilatı, III. Beş Yıllık Plan Hazırlık Çalışmaları başlığı altında *Gençlik Sorunları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*'nu yayınlamıştır. Raporla gençler; okul, okul dışı, suçlu gibi alt bölümlere ayrılıp, kendi içlerinde mevcut problemler açısından değerlendirilmiştir. Kitap rapor olması nedeniyle analizden kaçınarak ortaya bir tablo çıkarmayı hedeflemektedir (DPT, 1971). 1973'de Çiğdem Kağıtçıbaşı'nın *Gençlerin Tutumları* başlıklı kitabında, hem Türkiye'nin hem de Amerika'nın çeşitli şehirlerindeki lise öğrencileriyle anket yapılarak, Türkiyeli ve Amerikalı öğrencilerin otoriteryen tutumları ve aile yapıları psikanalitik metotla karşılaştırılmıştır. Böylelikle “otoriteryen sendromun”, kültürler-arası, belirli bir toplum içindeki normları ve tutumlar arası ilişkileri belirleyen genel prensipleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuçta en önemli bulgu olarak karşımıza, Türkiye’de Amerika’ya kıyasla gençler arasında “otoriteye saygı ve yurtseverlik” gibi toplumsal normların daha fazla görüldüğü söylenmektedir (Kağıtçıbaşı, 1973).

1973'te Prof. Dr. Refia Şemin'in İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Sertifikası hazırlayan öğrencilerle yapılan anket çalışmalarıyla başlayıp, daha sonra çalışma alanını genişlettiği *Gençlerimizin Psiko-Pedagojik Problemleri* başlıklı kitabında, Türkiye’de karşılaşılan genç tipleri üzerinden yetişkinliğe geçişte yaşanan sıkıntılar üzerinde durulmaktadır. Kitapta genç tiplerinden kasıt ise

muhafazakâr ve laik aile yapısına göre değişen gençlerdir. Çalışmada, çocukluktan yetişkinliğe geçmeden önce atlatılması gereken bir evre olarak değerlendirilen gençlerin, ‘yetişkin camiasına kabul edilmelerinin’ yolları aranmaktadır (Şemin, 1973).

1974’de Ahmet Taner Kışlalı *Öğrenci Ayaklanmaları* adlı kitabı gençliğin politik özne olarak inşasında özel bir öneme sahiptir. Çalışmada ilk defa kavramın toplumdan topluma, çağdan çağa hatta her toplumdaki sınıf, tabaka ve kesitlere göre değişik anlamda kullanıldığı ifade edilmektedir. Bu nedenle Kışlalı, gençlik denildiğinde her topluma göre değişen bir anlamın akla gelmesi gerektiğini söylemektedir. Kitapta öğrenci gençliği, ayrı biçimde konumlandırılarak “öğrenci hareketlerinin siyasal hayattaki yeri” araştırılmaktadır. Sonuçta ise gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke gençlerinin ortak özellikleri olarak; üniversiteye, rejime, toplumsal düzene karşıtlık, yetişkin örgütleri ve önderliklerinden bağımsızlık talebi, şiddet eğilimleri biçiminde sıralanmaktadır. Bunların ortaya çıkış biçiminde ülkeler, endüstrileşmeye göre tasniflenmektedir (Kışlalı, 1974). Türkiye’nin içinde bulunduğu tarihsel koşullar göz önüne alınırsa kitapta, yaşanan gençlik eylemlerinin gerekçelerinin dünyadaki örnekler üzerinden çözümlemeye gittiği anlaşılmaktadır.

1975’te Nephân Saran’ın *Üniversite Gençliği* adlı eseri, yazıldığı dönem artan öğrenci hareketlerinin etkisiyle kaleme alınmıştır. Saran, sosyolojik perspektifle aslında dönemin gençlik yayınlarına uygun biçimde öğrenci eylemlerinin güdüleyicilerini çözümlemeye çalışmıştır (Saran, 1975). 1978’de Özer Ozankaya’nın *Türk Devrimi ve Yükseköğretim Gençliği* kitabında temel hedef, Türk Devrim Tarihi dersinin yükseköğrenim gençliğinde yarattığı ilgi, değer ve tutumları ortaya koymaktır. Kitapta, eğitimin toplumsal bilinç ve siyasal kültür oluşturma işlevinden hareketle, Türk Devrim Tarihi dersinin gençlerde istenen özelliklerin yaratılmasında kullanılabileceğine değinilmektedir. Araştırmada bir diğer dikkat çeken nokta, üniversite öğrencilerinin yanında öğretim yardımcılarının da çalışmaya dâhil edilmesidir. Böylelikle bir taraftan gençlerin ilgi ve algıları ortaya konulurken diğer taraftan gençlerde bu ilgi ve algıyı oluşturma adayı genç kitlenin görüşlerine açıklık getirilmek istenmektedir. Sonuçta derse, hem gençlerin hem de genç öğretim yardımcılarının yoğun ilgisi olduğu -ders çağdaştırıcı, bağımsızlıkçı, eşitlikçi, özgürlükçü ve insanı yüceltici olarak görülmektedir- ancak dersin daha ciddiyetle işlenmesinin gerekli görüldüğü değerlendirilmesi yapılmaktadır (Ozankaya, 1978). Ozankaya’nın erken tespiti 1980 sonrası kurulan Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) ile hayata geçirilecek ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi üniversitelerde zorunlu hale gelecektir.

1976’da Birsen Gökçe’nin *Gecekondu Gençliği* adlı kitabında, 1960’larda hız kazanan kente göç dolayısıyla gerçekleşen şehirleşme hareketlerinin gençler üzerinde yarattığı etki araştırılmaktadır. 1971 yılında Ankara gecekonducularının %1’ini kapsayan bölgede yapılan anketlere dayanan çalışmada, 14-20 yaş grubu nüfusun

sosyo-ekonomik durumu ve sorunları ortaya konulmaktadır. Gecekondu bölgesinde yaşayan gençlerin yeni koşullardan diğer kuşaklara kıyasla daha hızlı etkilenmesi, bu yaş grubunun tercih edilme sebebi olarak sunulmaktadır. Bu doğrultuda gecekondu gençliğinin sorun ve beklentileri tanımlanarak genel bir analiz ve tanım yapılmakta, ardından tespit edilen sorunların çözümü konusunda öneriler getirilmektedir. Kitap genel olarak kentlerde yeni beliren ve varlığını hissettiren gecekondu gençliğini tanıtmaya amacı gütmektedir (Gökçe, 1976).

Fulya-H. Basri Gürses'in *Dünyada ve Türkiye'de Gençlik* adlı eseri, 1977-1978 yılı Yunus Nadi Armağanı Yarışması'nı birincilikle kazanmıştır. Kitabın yazarları eseri, yarışma nedeniyle planladıklarından daha kısa sürede eseri yazmak zorunda kaldıklarından yakınmaktadır. Ancak eser, hem dünya da hem de Türkiye'de gençlik meselesini onların ifadesiyle "sosyalist toplumbilim" açısından değerlendiren özgün bir çalışmadır. Kitapta gençlik sınıfsız topluma geçiş için dinamik güç olarak değerlendirilirken kavram olarak *a priori* tanıma uygun, yani biyolojik anlamda kullanılmıştır. Yine de gençliğin politik özne olarak değerinin anlaşılması son derece önemlidir (Gürses-Gürses, 1979). Musa Arırt'ın *Cumhuriyet Döneminde Gençlik* kitabı da 1977-1978 yılı Yunus Nadi Armağanı Yarışması'na katılarak üçüncü olmuştur. Eser, sosyolojik açıdan gençlerin tanımlanması çabasına örnek yayınlar arasında yerini almaktadır. Arırt, Gürseslerden farklı olarak kitabında istatistiki bilgilere yer verirken eski-yeni tezatı içerisinde gençliğin yeniyi, değişimi temsil etmesi bakımından değerlendirmesi önemlidir. Ancak bu değerlendirmede Marksist literatürün etkisi göze çarpmaktadır (Arırt, 1979).

1979 yılında Beşir Atalay'ın *Köy Gençliği Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma* adlı kitabında, Erzurum Aşkale ilçesinin Büyükgeçit köyü üzerinden genel olarak köy gençlerinin düşünce, tutum ve davranışları tanımlanmaya çalışılmaktadır. Kitapta her ne kadar tek bir köy üzerinden bütün köy gençliğinin durum tespiti yapılmasının olanaksız olduğu söylene de Büyükgeçit Köyü'nün konum dolayısıyla merkezi biçimde değerlendirmeye olanak verdiğinin altı çizilmektedir. Saha araştırması olarak yürütülen çalışmada en özet ifadeyle durum tespiti yapılmak istenmektedir. Araştırmada, köy gençliğinin kapalı köy toplumunun geleneksel kültürüne bağlı üye görünümünden uzaklaştığı, ekonomik sıkıntılar nedeniyle kente göçe eğilimli ve değişime yetişkinlerden daha açık olduğu saptaması yapılmaktadır (Atalay, 1979).

1970'ler yazınında artık bir politik özne olarak kabul edildiği anlaşılan gençlik, her yönüyle tanımlanmaya çalışılmaktadır. Yazın, dünyada yaşanan gençlik hareketleriyle karşılaştırmalı olarak geliştirilse de Türkiye'de yaşanan olayların kendi içerisinde değerlendirilmesi gereği bütün yayınlarda dikkat çekmektedir. 1960-1980 arası toplu olarak değerlendirildiğinde, gençlik yazınının doğrudan öğrenci hareketlerini anlama etrafında şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda

yayınlarında sağ ve sol siyasal geleneğe uygun farklı çözümlere tanık olunmaktadır. Diğer taraftan 1960-1980 arası gençlik yazınında bir kafa karışıklığı görüntüsü de söz konusudur. Her siyasal gelenek kendi gençlik tanımını yaparken diğerini ötekileştirmekte ve çok boyutlu inşa görünümü ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan öğrenci hareketlerinin güdüleyicilerinin araştırıldığı yayınlar, siyasal elitlere istenen gençliğin inşası açısından önemli ipuçları vermektedir. Bu dönem yazınında gençlik hareketlerinde ortak çıkarım ise eylemlerin sosyal demokrasi etrafında açıklanmasıdır. Dönem yazınında öne çıkan diğer husus, köyden kente göç nedeniyle değişen kent profilinde gecekondular gençliğinin sosyolojik olarak incelenmesidir. Yine burada da yapılan öğrenci olaylarında olduğu gibi bir tanımlama çabasıdır.

2.3. 1980-2012 Yeni Standartların Ölçütü Olarak Gençlik İnşası

1980'den sonra başlayan gençlik yazını, baştan bir inşa görünümü sergilemektedir. Oysa 1960-1980 arası geçen süreçte yazın, tanımlamaya odaklanmıştır. 1980 sonrası yazın, doğrudan gençlik inşasını hedefleyecek biçimde gelişme göstermiştir. Doğrudan inşaya odaklanılmasının en önemli sebebi, 1980'e kadar geçen dönemde gençliğin eylem yapma potansiyeli dolayısıyla statükonun ya da değişimin en önemli unsuru olarak ön plana çıkmasıdır. Bu durumda siyasal elitler, 1980 sonrası kurulması planlanan "yeni düzen" in korunması çerçevesinde gençliğin önemini 'yeniden' keşfetmiştir. Dolayısıyla gençlik nesneleştirilerek, yeni güdüleyiciler çerçevesinde inşa edilmek istenmiştir. Yeniden bir inşa görüntüsü veren 1980 sonrası yazını, Cumhuriyetin erken yıllarına paralel pasif ya da edilgen gençlik beklentisi ortaya koymaktadır. Yani gençlik, siyasal elitlerin beklentilerini karşıladıkları oranda özne olarak değer kazanmakta, dışına çıktıkları orandaysa bastırılmaktadır. Bu durumda kontrollü özne, farklı bir ifadeyle Kantçı söylemle nesneleştirilen bir gençlik söz konusudur. Diğer taraftan gençlik üzerine yapılan çalışmalarda sıklıkla istatistiklerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. İnşa boyutuyla düşünüldüğünde, elde edilen veriler vasıtasıyla siyasal elitlerin "normal" kabul edilen "norm"ları belirlemesi kolaylaşmaktadır. Normallik sınırlarını istatistiklerle belirleyen siyasal elitlerin, normal dışı kabul edilen aşırılıkları törpülemesi de kolaylaşmaktadır. Böylelikle gençlik üzerinden toplumsal normallik ölçütleri siyasal elitlerce yeniden belirlenmektedir. Bu doğrultuda gençlik özneli kitapların önemli bir bölümü ya siyasal iktidar kurumlarının önerileri ya da doğrudan kendilerince kaleme alınmıştır.

1980 sonrası yazında ilk olarak karşımıza Spor Bakanlığı tarafından yapılan çalışma çıkmaktadır. Çalışmada gençlerin istihdam, madde bağımlılığı, terörizm, aile ve çevre sorunları incelenmektedir. 21 Mayıs 1982'de Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen toplantı tebliği, *Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları* başlığı altında basılmıştır. Kitap; psikoloji, cinsiyet, sosyoloji ve siyaset bilimi açısından gençlik üzerine yapılan değerlendirmeleri içermektedir (Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik

Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1982). Aynı şekilde 1982 yılında yayınlanan Aysel Ekşi'nin *Gençlerimiz ve Sorunları* başlıklı çalışması kuşak çatışması bakımından gençlik meselesini açıklamaktadır (Ekşi, 1982).

1982 yılında Mahmut İhsan Özgenç tarafından yayınlanan *TKP ve Organize Gençlik Hareketleri* başlıklı çalışmada, Mondros Mütarekesi'nden 1975 yılına kadar TKP başta olmak üzere sol siyasi gelenek içerisinde değerlendirilen gençlik örgütleri -FKF, Dev-Genç, THKO-THKP/THKC v.s.- değerlendirilmiştir. Ancak değerlendirmelerde sol siyasal gelenek eleştirilerek, şiddete uzanan gençlik hareketleri dolayısıyla suçlanmaktadır. Hatta bu türden eylemlere karışan gençlerin, ülkeyi bölüp rejimi yıkararak komünist bir "dikta rejim kurma" niyetinde olanlar tarafından kullanıldığı ifade edilmektedir (Özgenç, 1982).

1983 yılında Devlet Planlama Teşkilatı, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu *Gençlik ve Spor* başlıklı raporu yayımlamıştır. Raporla gençlik, 1980 darbesine giden süreç etrafında devlet merkezli bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Kalkınma raporlarının "Gençlik Sorunları" başlığı altında "sorun" olarak kabul edilen temel problemler, okul ya da okul dışı gençliği boyutuyla değerlendirilmektedir. Raporun 12 Eylül'e atıfla değerlendirme yapılan kısmındaki, "teröristlerin hemen hepsi tahsil görmüş gençlerdir." saptaması oldukça ilginçtir (DPT, 1983).

1984'de Birsen Gökçe'nin kaleme aldığı *Orta Öğretim Gençliğinin Beklentisi ve Sorunları* başlıklı kitapta, istatistiki verilerle Türkiye genelinde "orta öğretim gençliğinin gereksinim ve sorunları içinde buldukları koşullarla birlikte ortaya konularak bu yaş grubuna götürülecek hizmetlerin planlanmasına yardımcı olacak bilgi birikimini sağlamak ve bu yönde çözümler önermek" amaçlanmaktadır. Araştırmada doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı talebi etkilidir. Dolayısıyla istatistiki verilerle normallik sınırlarını vermesi planlanan bilgiler doğrudan siyasal elitlerce değerlendirilmektedir. Zaten araştırmada "bir durum saptaması" yapıldığı açıkça ifade edilmektedir. Bu nedenle gençlerin aile yapıları, sosyo-kültürel özellikleri ve boş zamanlarını değerlendirme biçimleri araştırılmaktadır. Kitabın sonuç bölümünde gençlerin kendilerini genellikle gelecek kaygısı etrafında umutsuz hissettiği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda siyasal elitlere, gençlerin kendi görüşlerini ifade etme ve gelecek kaygılarını gidermesi önerilmektedir. Kitapta önceki dönem yazınından farklı olarak gençleri herhangi bir siyasal geleneğe kanalize edilmeleri gereğinden bahsedilmemesi dikkat çekmektedir (Gökçe, 1984).

1985'in Gençlik Yılı ilan edilmesi, pek çok üniversitede gençlik üzerine panel, toplantı ve konferans yapılmış ve gençlik inşasında akademik boyutun daha gözlenebilir olmasını sağlamıştır. Örneğin 1985 yılında Ankara Üniversitesi tarafından üniversite öğrencilerinin depresyon ve problem alanlarının akademik başarılarına etkisini inceleyen bir araştırma yapılmıştır. Milliyet Gazetesi de 1985

yılı boyunca gazete de gençlerin görüşlerini paylaşması için bir bölüm ayırmış ve 1986 yılında 103 yazı, *1985 Gençlik Yılı'nda 'Söz Gençlerin'*, adıyla kitap olarak basılmıştır (Milliyet, 1986). Atalay Yörükoğlu'nun 1985 yılında yayınlanan *Gençlik Çağı* başlıklı kitabında gençlerin ruhsal gelişim, aile içi ilişki ve eğitimleri, psikoloji temelli çözümlenmektedir (Yörükoğlu, 1985). 1987 yılında da Selçuk Üniversitesi'nde I. Milletlerarası Gençlik Kongresi yapılmıştır. Yine kongre kitapçığında yayınlanan tebliğlere bakıldığında değişik disiplinlerin gençlik yaklaşımları üzerine yayımlarla karşılaşmaktadır. Tebliğlerin çoğunlukla, psikoloji ya da sosyoloji alanında olduğu görülmektedir (Selçuk Üniversitesi, 1988). 1987'de Neşet Çağatay, Atalay Yörükoğlu, A. Ferhan Oğuzkan'ın *Gençliğin Eğitimi*, başlıklı kitabı da yine "Gençlik Yılı" dolayısıyla Türkiye İş Bankası tarafından yapılan inceleme yarışmasında derece alan yazılardan oluşmaktadır. Kitabın adından da anlaşılacağı üzere makale konusunun ana teması gençlerin eğitimidir. Kitapta eğitimcilerin, her kademedeki öğrencilerin ve ebeveynlerin yazıları yer almaktadır (Çağatay-Yörükoğlu-Oğuzkan, 1987). Ancak kitap politik özne değerlendirmesi bakımından bir konu bütünlüğü teşkil etmemektedir.

1990'dan sonra yapılan çalışmalar, ülke nüfusu içerisinde gençlerin oran olarak fazla olduğu tespiti üzerine kaleme alınmıştır. Bu nedenle çalışmalar genellikle ekonomik temelli istatistik verileri içermektedir. 1990'lardan sonra gençlere yönelik olarak "kariyer günleri" odaklı toplantıların düzenlenmesi, gençlerin eylem yapma potansiyellerinin ekonomik değer olarak kullanılarak dengelenmek istendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda gençlik statüsünün korunmasında iktisadi faaliyet gösterdikçe değer kazanmaktadır.

1993 yılında Turan Feyizoğlu'nun yazdığı *Türkiye'de Gençlik Hareketleri Tarihi (1960-68)* (Feyzioğlu, 1993) ile 1997 yılında Tanzer Sülker Yılmaz'ın yazdığı *Türkiye'de Gençlik Hareketleri* kitapları genel olarak gençlik hareketlerini tarihsel metodla anlatmaktadır (Yılmaz, 1997). Feyizoğlu kitabında, 1960-1968 arası öğrenci hareketi bağlamındaki belgeleri aktarırken Turan, 1919-1980 arası yaşanan gelişmeleri gençlik hareketleri bağlamında değerlendirmektedir. Feyizoğlu, kitabında yorumda bulunmadan doğrudan belgeleri aktarırken Yılmaz, "egemen güçlerin sinsi planları" gibi değerlendirmeler yaparak görüşlerinde sol siyasal geleneğe yaklaşmaktadır.

1994 yılında İbrahim Cılga'nın, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak kaleme aldığı *Gençlik ve Yaşam Niteliği* adlı kitabında, toplumsal koruma sistemi içerisinde yetişen gençlerin yaşam niteliği araştırılmıştır (Cılga, 1994). 1999 yılında Konrad Adenauer Vakfı tarafından gençlik üzerine yapılan araştırma, *Türk Gençliği 98 Suskun Kitle Büyüteç Altında* başlığıyla basılmıştır. Ampirik verilere dayanan kitapta "kavramsal olarak kentsel nitelikli" olarak kabul edilen gençlik, toplumsal, siyasal ve yaşamın çeşitli alanlarındaki tutum ve davranışları bakımından incelenmiştir (Konrad Adenauer Vakfı, 1999).

2000'li yıllar yazınında, ekonomik vurgunun artarak devam ettiği görülmektedir. Gençlik ile ilgili çalışmalarda genellikle nüfus bileşeni bakımından Türkiye'nin genç nüfus fazlalığı, konunun araştırılmasında başat faktör olarak ele alınmış ve genellikle ampirik çalışmalar yapılmıştır. Karşımıza ilk olarak 2001 yılında Uluslararası Cumhuriyetçiler Enstitüsü (International Republican Institute/IRI), ARI Hareketi ve Strateji/MORI tarafından yapılan sosyal araştırma projesi *Türk Gençliği ve Katılım* adıyla yayınlanmıştır. Kitabın anketlere dayanan ilk üç bölümünde gençlerin siyasete katılma ya da katılmama tercihlerinin sebepleri araştırılmaktadır. Diğer bölümlerde ise yine yoğun olarak genç nüfusa sahip Türkiye'nin gençlik bakımından mevcut sorun ve fırsatlarına odaklanılmaktadır (Ekim, 2001). 2002'de Gülten Kazgan'ın derlediği *Kuştepe Gençlik Araştırması*'nda gençlik meselesi, Kuştepe'de yaşayanlarla yapılan mülakatlar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bilgi Üniversitesi'nin Kuştepe Kampüsü araştırmanın temel güdüleyicisidir. Bu doğrultuda semtte yaşam açısından hem ekonomik hem de sosyolojik değerlendirmelerde bulunulmuştur (Kazgan, 2002). Gazi Üniversitesi tarafından 2003 yılında çıkarılan *Türk Üniversite Gençliği Araştırması* ile de Türkiye'deki 58 üniversitenin toplamda 37.680 öğrencisi üzerinden, üniversite öğrencilerinin sosyo-kültürel profili çıkarılmaya çalışılmıştır (Yazıcı – Akkutay – Cangızbay – Aykaç – Bilgin, 2003).

2000'ler ayrıca İslami ve erken dönem gençlik romantizmi vurgulu yeni yayınların karşımıza çıktığı yıllardır. Bunlardan ilkinde örnek olarak, 2000 yılında İslami İlimler Araştırma Vakfı tarafından düzenlenen Tartışmalı İlimi Toplantılar Serisi'nde *Gençlik Dönemi ve Eğitimi* başlıklı yayın gösterilebilir. Kongrede gençler yoğun olarak inanç sistemleri ile ilintili araştırma konusu edilmiştir. Ayrıca gençlere din eğitimi verilirken dikkat edilecek hususlara odaklanılmıştır (İSAV, 2000). İkincisinde ise 2003 yılında Erdal Atabek'in *Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik* (Atabek, 2003), İbrahim Armağan'ın *Gençlik Gözüyle Gençlik* (Armağan, 2004) ve Zeki Sarıhan'ın *Kurtuluş Savaşı Gençliği* (Sarıhan, 2004) adlı çalışmalar öne çıkmaktadır. Atabek'in 2010'da *Tüketilen Değerler ve Gençlik* adı ile ufak değişikliklerle farklı bir yayınevi tarafından tekrar yayınlanan kitabında, dönemin gençliği 1930'lu yıllar gençliğiyle karşılaştırmalı biçimde değerlendirilirken, mevcut gençlik değerleri tüketim toplumunun ilkeleri doğrultusunda eleştirilmektedir (Atabek, 2010). İbrahim Armağan'ın *Gençlik Gözüyle Gençlik* adlı kitabında da 1970'li yıllar ile 2000'li yıllar gençliği hem genel olarak hem de yaş ve cinsiyete bağlı olarak karşılaştırılmakta, değerler sistemindeki değişim istatistikî veriler de kullanılarak analiz edilmektedir (Armağan, 2004). Zeki Sarıhan'ın 2004'te yayımlanan *Kurtuluş Savaşı Gençliği* kitabı, 1980 sonrası gençliğin apolitik ön kabulünden harekete, dönemin gençliğinde ülkenin içinde bulunduğu koşullarla ilgili hassasiyet yaratma gayesiyle yazıldığı doğrudan yazar tarafından

belirtilmektedir. Kitapta Kurtuluş Savaşı esnasında gençliğin tüm ülkeyi kapsayıcı biçimde tanımlanmaması dikkat çekmektedir. Dönemin gençlik kavramının; “kentlerde kümelenmiş, öğrenim görmekte olan veya öğrenimini bitirmiş ileri görüşlü insanlar” tanımı ise yerinde bir saptamadır (Sarıhan, 2004). Her üç kitabın ortak noktası dönemin gençliğiyle Erken Cumhuriyet döneminin değerleri bakımından karşılaştırmada üstünlüğü erken döneme vermesidir.

2007 yılında Umut Sarp Zeylan tarafından derlenen *Eğitimin “Değer”i ve Gençlik: Eğitilmiş İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası* başlıklı kitapta “değer” kavramı üzerinden İstanbul’da yaşayan gençlerin algıları, anket verilerine dayanarak incelenmektedir (Zeylan, 2007). 2008 yılında Nurhan Yentürk, Yörük Kurtaran, Gülesin Nemutlu’nun derlediği, *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* isimli kitap içerisinde gençlik sosyolojisinden siyaset bilimine çeşitli alanlarda yazılar bulunmaktadır (Yentürk, Kurtaran, Nemutlu, 2008). 2008 yılında Tuncay Dursun’un *Gençliğin Demokrasi Düşünceleri* başlıklı kitabında, anket verilerine dayanarak orta öğrenim gençliğinin demokrasi ve siyasete ilişkin görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır (Dursun, 2008). Bu yayınların ortak noktası ise 1960-1980 yayınları gibi bir tanımlama çabası olarak dikkat çekmektedir. Kitaplarda öneriler yerine tespitler öne çıkmaktadır.

2012 yılında SETA’nın (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) hazırladığı *Türkiye’nin Gençlik Profili* başlıklı çalışma ise tanımlama noktasında bu dönem yapılan en kapsamlı eserdir. 15-29 yaş aralığındaki 10.174 genç ile yapılan anket çalışmalarına dayanmaktadır. Çalışmada katılımcılar okudukları gazeteden, şans oyunları oynama sıklıklarına kadar pek çok veri dikkate alınmıştır (Gür - Dalmış - Kırmızıdağ, - Zafer – Boz, 2012). Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme şekilleri ayrıntılı bir şekilde tanımlanırken Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın beklentilerinin de verilmesi aslında yine bir iktidar denetimi ihtimalini düşündürmektedir. Ancak yine de bu çalışma eleştirel olmaktan uzak verili bir özne olarak gençlik çalışmalarına odaklanmaktadır.

1980-2012 yılları arasında gençlik özneli kitaplarda hem bir tanımlama hem de ekonomik değer olarak gençlik vurgusu dikkat çekmektedir. Bu noktada 1980’lerde darbe sonrası siyasal anlamda tanımlamalardan çok, iş gücü olarak gençlik kurgusu mevcuttur. Dolayısıyla tanımlamalarda biyolojik olarak gençliğin değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de gençlik yazını genel olarak değerlendirildiğinde kronolojik olarak bölümlendirilen her dönemin kendi içinde inşa süreci dikkat çekmektedir. Bu durumda gençlik, Cumhuriyet’in erken yıllarından günümüze kadar özne konumunu korumaktadır. Gerek akademisyenler gerekse doğrudan siyasal iktidar araştırmalarına dayanan gençlik yazınında *a priori* olarak kabul edilen kavramın, her dönemde tanımı ve inşası dikkat çekmektedir.

Cumhuriyet’in erken yıllarında yazın Kemalist değerleri içselleştiren, modern, batılı, milliyetçi, laik, rasyonel, vatani için canını fedağa hazır gençlik beklentisi üzerine geliştirilmiştir. İktidarın beklentisi “makbul vatandaş” olarak gençlerin, içselleştirdikleri bu değerleri “misyoner” gibi yaymalarıdır. Kuruluş sürecinde böyle bir vizyon belirlenmesi, ülke devamlılığı açısından da önemli görülmektedir. Keza gençler hem kurucu hem de kurtarıcı olarak değerlendirilmektedir. 1960’lardan 1980’e kadar geçen süreçteyse dünyada yaşanan gençlik eylemleri üzerinden Türkiye gençliğini konumlandırma arayışı hâkimdir. Bu nedenle yazın, inşadan çok anlama üzerine geliştirilmiştir. Burada asıl sorun, gençliğin ne istediğinin anlaşılmasıdır. 1980 sonrası başlayan süreçte yapılan çalışmaların anket verilerine dayandırılması, siyasal iktidara toplumsal normallik koşullarını anlaması açısından fayda sağlamaktadır. İstatistiklerle ortaya konulan standartlar genel gençlik görüntüsünü ortaya koymakta ve iktidara standarttan sapmaları normalleştirme olanağı vermektedir. Böylelikle 1980 sonrası yeni bir gençlik inşası sürecine başlanılmakta ve dönemin koşulları içerisinde dini motiflerin ön planda olduğu bir inşa sürecine gidildiği dikkat çekmektedir. 1990’larla başlayan süreç ise kariyer günleriyle birlikte anılan bedensel dinamizmin; ekonomik temelli kullanımının özendirilmesi üzerinedir. 2000’lerde de kariyer odaklı gençlik beklentisinin devam ettiği anlaşılmaktadır. 2010 sonrası gençlik yazını ise eleştirel bakışla birlikte büyük bir canlılık kazanacaktır. Bu canlanmada hem dünyada gençlik öznel eylemlerde yaşanan artış hem de Türkiye’nin siyasal konjonktürü de oldukça etkilidir. Dolayısıyla 2010 sonrası başlı başına bir çözümleme gerektirmektedir. Yapılacak çalışmalarda post-yapısal yaklaşım tercih edilirse de gençliğin öznellik durumunun daha derinlemesine incelenme imkânı doğacaktır.

Etik Beyan

Çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

Apeland, Nils M., *Dünya Gençliği ve Türkiye*, çev. Ayten Dinçer, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, 1960.

Arırt, Musa, *Cumhuriyet Döneminde Gençlik*, Türkiye Yayıncılık, İzmir, 1979.

Armağan, İbrahim, *Gençlik Gözüyle Gençlik*, Kırkısraklılar Vakfı Usadem Yayınları, İstanbul, 2004.

Atabek, Erdal, *Modern Dünyada Değer Kayması ve Gençlik*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003.

Atabek, Erdal, *Tüketilen Değerler ve Gençlik*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2010.

Atalay, Beşir, *Köy Gençliği Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1979.

Barıman, A. Nurullah, *Büyük Türkiye’de Gençlik Teşkilatı*, İstanbul, yayın evi yok, 1941.

Başgil, Ali Fuad, *Gençlerle Başbaşa*, Alişan Dobra Matbaası, İstanbul, 1949.

Cılga, İbrahim, *Gençlik ve Yaşam Niteliği*, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Damla Matbaacılık, Ankara, 1994.

Cihan, Ali Faik, *Gençlik İçin Strateji ve Taktik*, Savaş Yayınları, Ankara, 1968.

Çağatay, Neşet - Yörükoğlu, Atalay - Oğuzkan, Ferhan, *Öğrenciler, Öğretim Üyeleri, Anne ve Babalar Yönünden Gençliğin Eğitimi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1987.

Demirhan, Pertev, *Türk Çocuğuna Öğütlerim*, Matbaai Ebüzziya, İstanbul, 1942.

Demirhan, Pertev, *Türk Çocuğuna ve Türk Gencine Öğütlerim*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1962.

DPT, “Gençlik ve Spor”, *V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, 1983.

DPT, *Gençlik Sorunları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, III. Beş Yıllık Plan Hazırlık Çalışmaları, Ankara, 1971.

Dursun, Tuncay, *Gençliğin Demokrasi Düşünceleri*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2008.

Ekim, Başak (Yayına Hazırlayan), *Türk Gençliği ve Katılım*, Form Matbaacılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul, 2001.

Ekşi, Aysel, *Gençlerimiz ve Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982.

Feyizoğlu, Turan, *Türkiye’de Gençlik Hareketleri Tarihi (1960-68)*, Belge Yayınları, İstanbul, 1993.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları*, Yayın No: 01-85, Düzenleme: Basın ve Halkla İlişkiler Grup Başkanlığı, Ankara, 1982.

Giritli, İsmet, *Gençlik Hareketleri ve Ötesi*, Garanti Matbaası, İstanbul, 1970.

Gökçe, Birsen, *Gecekondu Gençliği*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1976.

Gökçe, Birsen, *Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1984.

Gür, Bekir S. - Dalmış, İbrahim - Kırmızıdağ, Nur - Çelik, Zafer - Boz, Nevfel, *Türkiye’nin Gençlik Profili*, Seta Yayınları, Ankara, 2012.

Gürses, Fulya - Gürses, Hasan Basri, *Dünya’da ve Türkiye’de Gençlik*, Der Yayınları, İstanbul, 1979.

Güventürk, Faruk, *Önder ve Gençlik*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1965.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem, *Gençlerin Tutumları*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973.

Kansu, Şevket Aziz, “Anadoluyu Kucaklayan Genç”, *Ülkü*, Sayı 41, Temmuz 1936.

Kazgan, Gülten, *Kuştepe Gençlik Araştırması*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002.

Kemal, Mehmed, *Acılı Kuşak*, Toplum Yayınları, Ankara, 1967.

Kışlalı, Ahmet Taner, *Öğrenci Ayaklanmaları*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974.

Konrad Adenauer Vakfı, *Türk Gençliği 98 Suskun Kitle Büyüteç Altında*, İstanbul, 1999.

Köknel, Özcan, *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları*, Cem Yayınevi, İzmir, 1981.

Köknel, Özcan, *Türk Toplumunda Bugünün Gençliği*, Bozak Matbaası, İstanbul, 1970.

Kurt, İsmail – Tüz, Seyid Ali (Yayına Hazırlayanlar), *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2000.

Milliyet Gazetesi, *1985 Gençlik Yılı’nda Söz Gençlerin*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1986.

MTTB, *Gençlik Var*, Resimli Ay Basımevi, İstanbul, 1935.

- Omaçer, Necmi, *Türk Gencine Armağan Öğütler*, Ekin Basımevi, İstanbul, 1965.
- Ozankaya, Özer, *Türk Devrimi ve Yükseköğretim Gençliği*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 414, Ankara, 1978.
- Özankaya, Özer, *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1966.
- Özgenç, Mahmut İhsan, *TKP ve Organize Gençlik Hareketleri*, 14 Mayıs Vakfı Yayınları No: 1, İstanbul, 1982.
- Saran, Nephana, *Üniversite Gençliği: Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ile Öğrenci Hareketlerinin Teorik ve Deneysel Seviyede Açıklanması*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975.
- Sarıhan, Zeki, *Kurtuluş Savaşı Gençliği*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2004.
- Selçuk Üniversitesi, *Tebliğler: I. Milletlerarası Gençlik Kongresi*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1988.
- Şemin, Refia, *Gençlerimizin Psiko-Pedagojik Problemleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları - No: 1086, İstanbul, 1973.
- Şenler, Şule Yüksel, *Gençliğin Izdırabı*, Aksiseda Matbaası, İstanbul, 1969.
- Taylak, Muammer, *Öğrenci Hareketleri: Saltanat, 2. Meşrutiyet ve I. Cumhuriyet'te*, Başnur Matbaası, Ankara, 1969b.
- Taylak, Muammer, *Öğrenci Hareketleri*, Başnur Matbaası, Ankara, 1969a.
- Topçuoğlu, Hamide, *Neleri Öğrenmek İstiyorlar*, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1966.
- Tütengil, Cavit Orhan, *Köy Sorunu ve Gençlik*, Özyayın Matbaası, İstanbul, 1967.
- Umut Sarp Zeylan (der.), *Eğitimin "Değer"i ve Gençlik: Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2007.
- Unat, Nermin Abadan, *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1961.
- Üzel, Basri, *Genç Nesille Konuşmalarım*, Işık Matbaası, Eskişehir, 1946.
- Variş, Fatma, *Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 5, Ankara, 1968.
- Yaman, Kadri, *Yurt Müdafasında Türk Gençliği*, İstanbul Devlet Basımevi, İstanbul, 1938.
- Yazar adı yok, *Türk Gençliği Nasıl Olmalıdır*, Orkun Basımevi, Ankara, 1963.
- Yazıcı, Erdinç - Akkutay, Ülker - Cangızbay, Kadir - Aykaç, Burhan - Bilgin, Vedat, *Türk Üniversite Gençliği Araştırması: Üniversite Gençliğinin Sosyo-Kültürel Profili*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2003.
- Yentürk, Nurhan - Kurtaran, Yörük - Nemetli, Gülesin (der.), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

Yılmaz, Tanzer Sülker, *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.

Yolcu Yavuz, Serap, *Cumhuriyet Misyonerleri*, VakıfBank Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

Yörükoğlu, Atalay, *Gençlik Çağı*, Özgür Yayınları, İstanbul, 1996.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, *Kurum Yurtlarında Barınan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anketi Sonuçları*, Yurtkur Yayınları No:3, Ankara, 1967.

Zeylan, Umut Sarp (der.), *Eğitimin “Değer”i ve Gençlik: Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2007.